

W rodzinie siła

Wspieranie inicjatyw na rzecz wielkopolskich rodzin

„Życie rodzinne można by porównać do góry lodowej – większość ludzi zdaje sobie sprawę z istnienia tylko jednej dziesiątej związanych z nią zjawisk, tych mianowicie, które są w stanie sami zobaczyć i usłyszeć. Niektórzy podejrzewają, że może istnieć coś ponadto, ale nie mają pojęcia, co to może być, ani jak to odnaleźć. Ta niewiedza może poprowadzić rodzinę niebezpiecznym kursem. Jak los żeglarza zależy od jego wiedzy dotyczącej podwodnej części góry lodowej, tak los rodziny zależy od wiedzy dotyczącej uczuć i potrzeb, które ukryte są pod powierzchnią zdarzeń codziennego życia.”

Virginia Satir

OSOBY STARSZE

a przemoc

30%

Ponad 30% uczestników badania z 2015 r. zaobserwowało we własnych rodzinach przynajmniej jedną z form przemocy wobec osób starszych: fizycznej, psychicznej, ekonomicznej lub seksualnej.

Okolo 18% populacji Polski to ludzie w wieku powyzej 60 lat.

Szacuje się, że do 2050 roku odsetek ludzi w wieku tzw. poprodukcyjnym wyniesie ponad 28% populacji.

WHO szacuje, że od ok. 4% do 6% osób starszych doświadczyło jakiejś formy złego traktowania w domu

50% Polaków zna przypadki przemocy fizycznej, ekonomicznej i psychicznej w rodzinie wobec osób starszych. Instytut Psychologii PAN przeprowadził badanie, które pokazuje, iż z przemocą seksualną wobec osób starszych zetknęło się blisko 23% respondentów.

Przyzwolenie społeczne na złe traktowanie, na przemoc wobec starszych bierze się m.in. z odrzucenia tych grup ludzi. Ludzie starsi stanowią grupy izolowane i często nieakceptowane, spychane na margines życia społecznego, które nie nadążają w sensie fizycznym i mentalnym za zmieniającym się światem.

Zjawisko przemocy wobec osób starszych, według raportu PolSenior, dotknęło 5,9% badanych

Najczęściej sprawcami przemocy wobec osób starszych w rodzinie są:
współmałżonek (43%)
dzieci – synowie (28,6%), córki (20%)
oraz wnukowie

Zjawisko przemocy wobec osób starszych dotknęło 5,9% badanych

Częściej ofiarami przemocy są kobiety (7,9%) niż mężczyźni (5,9%)

znieważanie,
wyśmiewanie,
ośmieszanie i
lekceważenie

5,4%

zastraszanie i
szantażowanie

2,1%

bicie, kopanie,
duszenie,
okaleczanie

0,4%

popychanie,
szturchanie

1,1%

Przemocą bierną (zaniedbanie) dotkniętych było 14% badanych

Wiele starszych ofiar przemocy jej nie ujawnia. Powody tego są typowe dla kryzysu przemocy, m.in.: wyczerpana bezradność, brak wiary w skuteczność działań organów ścigania, lęk przed odwetem ze strony agresorów, strach przed umieszczeniem ich w domach opieki, co wiąże się z utratą dostępu do własnego miejsca zamieszkania, do wnuków itp.

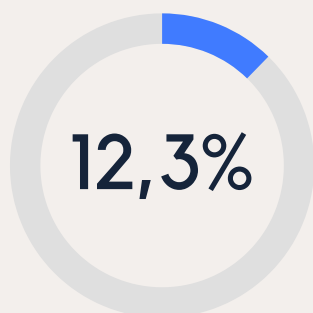
Sytuacja krzywdzonej osoby starszej jest bardzo trudna ze względu na uwikłania, w których tkwi – np. zależność materialna, czy emocjonalna. Osoby starsze, które nie dysponują swoimi pieniędzmi albo mają silne poczucie winy wobec swoich bliskich, przyjmują postawę bierną wobec swojej sytuacji. Wzmacniać takie status quo dodatkowo może chęć dbania o oprawców – dzieci czy bliskich krewnych.

<https://doradcawpomocypolecznej.pl/arttykul/przemoc-wobec-seniorow-ci>

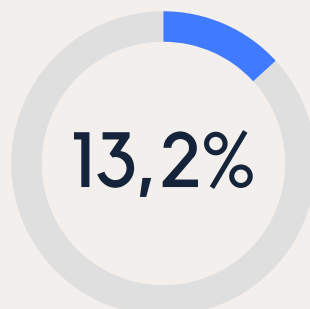
Najczęstsze formy przemocy wobec osób starszych

w rodzinie

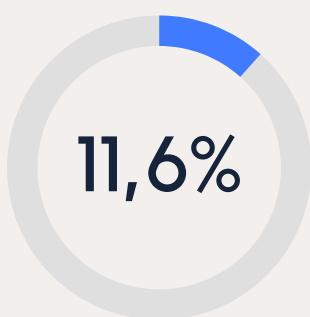
zmuszanie do różnych rzeczy poprzez pogroźki, groźby lub szantaż

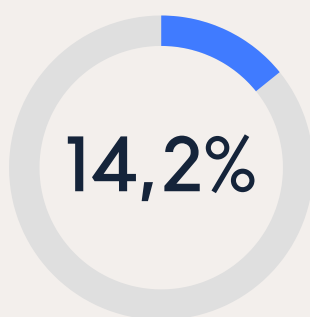
wytykanie niepełnosprawności

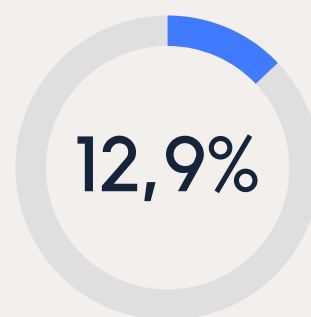
izolowanie

zabieranie pieniędzy

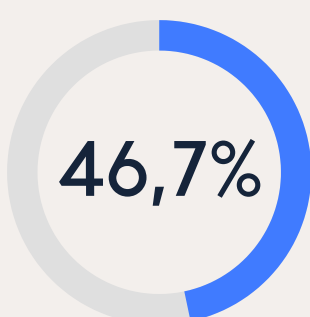

ośmieszanie i przezywanie

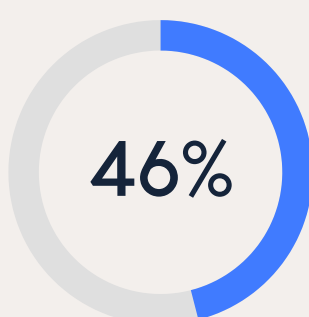

poza rodziną

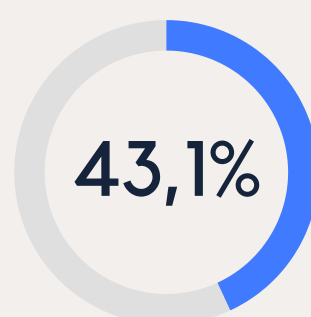
izolowanie

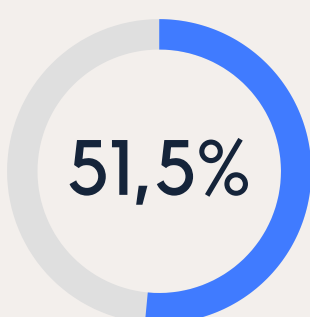
szarpanie, popychanie, poszturchiwanie

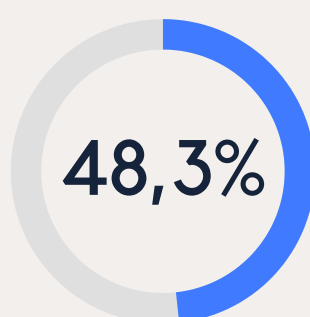
bicie

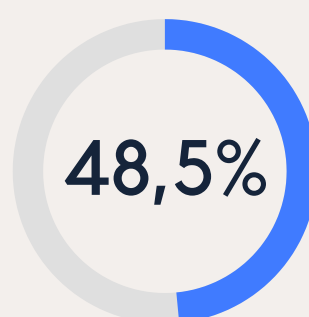
zabieranie i wykorzystywanie ich pieniędzy

ośmieszanie

wytykanie niesprawności fizycznej i psychicznej

Senior narażony jest na wszystkie rodzaje przemocy

Przemoc wobec osób starszych opisywana jest jako powtarzające się działanie lub brak odpowiedniego działania, które występuje w jakiegokolwiek relacji, w której oczekuje się zaufania, a która powoduje krzywdę bądź cierpienie osoby starszej. Może ona przybierać różne formy: przemocy fizycznej, psychicznej, seksualnej, finansowej, a także formę intencjonalnego zaniedbania. Warto zwrócić uwagę, iż obok powszechnie rozróżnianych rodzajów przemocy – jak wyżej – występują inne rodzaje przemocy wobec osób starszych: przemoc symboliczna, przemoc instytucjonalna i porzucenie oraz wykorzystywanie.

- **przemoc fizyczna** – czyli zachowanie wiążące się z ryzykiem uszkodzenia ciała. To zadawanie bólu fizycznego lub powodowanie obrażeń, na przykład: bicie, szarpanie, popychanie, krępowanie ruchów seniora.
- **przemoc psychiczna** – czyli znęcanie się emocjonalne, słowne. To na przykład: wyzywanie, zastraszanie, grożenie, szantaż, obwinianie za niepowodzenia, oskarżanie, szydzenie, nieuzasadnione zakazy, ośmieszanie, poniżanie i upokarzanie, wmawianie choroby psychicznej, milczenie i ignorowanie, izolowanie seniora od osób, z którymi chce utrzymywać kontakt, wymuszanie.
- **przemoc seksualna** - obejmującą wszelkiego rodzaju kontakty lub akty seksualne, podejmowane bez zgody jednego z partnerów. Kontakt seksualny z wymuszoną zgodą jest również traktowany jako przemoc seksualna. Przemoc seksualna często pojawia się w okolicznościach skrywających przemocowy charakter działania. Panuje mylne przekonanie, że starsze kobiety nie mogą być seksualnie wykorzystane.
- **zaniedbanie** – czyli odmowa wypełniania obowiązku opieki lub nienależyte jej sprawowanie. To na przykład: ograniczanie seniorowi jedzenia i picia, niezmiękanie mu środków higieny osobistej lub niepodawanie leków (gdy sam nie potrafi zaspokoić tych potrzeb), ograniczanie dostępu osoby starszej do pomocy lekarskiej, pozostawienie seniora w szpitalu lub placówce całodobowej i nieinteresowanie się jego stanem zdrowotnym.
- **przemoc ekonomiczna** – to na przykład zaciąganie pożyczek na nazwisko osoby starszej bez jej świadomej zgody lub zmuszanie jej do tego, samowolne dysponowanie majątkiem seniora (np. zabieranie rzeczy z jego mieszkania „bo i tak z nich nie korzysta”, używanie przedmiotów będących własnością osoby starszej bez jej zgody), kontrola wydatków seniora (gdy on sam nie jest w stanie decydować o nich), wydzielanie pieniędzy osobie starszej z jej własnych środków, wymuszanie dostępu do konta bankowego seniora, nieudzielanie pomocy przez osoby z najbliższej rodziny, gdy wydatki osoby starszej na leki czy środki higieny osobistej przekraczają jej możliwości.

Oznaki przemocy

Przemoc fizyczna

odleżyny, wyraźne braki w higienie osobistej i zaniedbania w dbałości o wygląd fizyczny osoby starszej oraz wszelkie znaczne podrażnienia skóry, wysypki, bolące miejsca, znacząca niejasna i/lub nagła utrata masy ciała, wyraźny głód, czy pragnienie, jak również zasinienia, nacięcia, złamania itp., wyraźna zmiana w zachowaniu osoby starszej

Przemoc psychiczna

znaczące obniżenie nastroju, depresja, nerwowość, znaczące pobudzenie, impulsywność, lękliwość, labilność emocjonalna, strach, alienowanie się, wpadanie w gniew lub apatyczność, obniżone poczucie własnej wartości, niski poziom pewności siebie, brak ufności, znaczne obawy przed kontaktem z opiekunem, generalna niechęć do kontaktu, małomówność

Przemoc seksualna

choroba weneryczna, wyraźne podrażnienia i rany organów płciowych i innych części ciała, infekcje układu moczowego, zniszczone i zakrwawione części ciała, wyraźny dyskomfort osoby starszej podczas siadania, poruszania się, wyraźne zmiany w zachowaniu, reakcjach emocjonalnych, reagowanie silnym lękiem i niechęcią wobec pomocy w higienie osobistej, czy w załatwianiu potrzeb fizjologicznych

Przemoc ekonomiczna

osoba starsza nie dysponuje żadnymi pieniędzmi, dokonała nagłych zmian w testamencie, wzięła kredyt w banku

Seniorzy, którzy są w grupie zwiększonego ryzyka złego ich traktowania:

są zależni w codziennym funkcjonowaniu od innej osoby

mają trudną sytuację finansową lub są zależni materialnie/mieszkaniowo od opiekuna

mają obniżoną sprawność fizyczną lub psychiczną

rzadko kontaktują się z osobami spoza najbliższego otoczenia

ich współdomownik doświadcza stresu, choruje psychicznie, ma zaburzenia osobowości lub nadużywa substancji psychoaktywnych

National Center for Elder Abuse w oparciu o metaanalizę kilku badań, wśród czynników ryzyka wymienia:

- niski poziom wsparcia społecznego
- demencję (50% osób z demencją doświadcza jakiegoś rodzaju nadużycia)
- wcześniejsze traumatyczne doświadczenia, jak przemoc domowa zwiększająca ryzyko przemocy emocjonalnej, finansowej lub seksualnej
- fizyczne upośledzenie lub zły fizyczny stan zdrowia
- płeć żeńska
- młodszy wiek seniorów (dorośli w wieku 50, 60 lat są bardziej narażeni na ryzyko przemocy słownej lub finansowej niż starsi dorośli)
- duża liczba członków rodziny zamieszkująca wspólnie
- gorsza sytuacja ekonomiczna (niski przychód jako zewnętrzny stresor zwiększający ryzyko przemocy)

Niskiej wykrywalności przemocy stosowanej wobec osób starszych sprzyjają:

- naturalne oznaki starzenia się, takie jak narażenie na upadki i urazy ciała;
- problemy ze słuchem i wzrokiem (co utrudnia przemieszczanie się, orientację w terenie i dotarcie do instytucji pomocowych);
- trudność w orientacji odnośnie osób czy instytucji pomocowych i przysługujących seniorom praw;
- niedarzenie przez osoby starsze zaufaniem ośrodków zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy;
- niedowierzanie i lekceważenie ze strony osób, którym zgłaszają ten problem;
- trudność w zweryfikowaniu czy rzeczywiście dochodzi do stosowania przemocy wobec osoby starszej, czy też ma ona na przykład objawy wytwórcze występujące w chorobie psychicznej bądź w otępieniu;
- trudność w zweryfikowaniu czy lęk, obniżony nastrój, niedbałość o higienę, zmniejszenie apetytu są przejawem stosowania przemocy wobec seniora czy też objawem depresji lub procesu otępiennego.

Według Światowej Organizacji Zdrowia jedynie do 6 proc. przypadków złego traktowania osób po 60. roku życia jest zgłaszanych do instytucji. Oto najczęstsze powody, dla których osoby starsze będące ofiarami przemocy milczą:

- wstyd (sprawcy często są osobami z najbliższej rodziny);
- zależność na co dzień od osoby, która wyrządza krzywdę (np. od opiekunów w całodobowej placówce);
- silne emocjonalne związanie ze sprawcą (gdy jest to osoba z najbliższej rodziny);
- odczuwanie poczucia winy (np. starsza matka – ofiara przemocy ma przekonanie, że to z powodu jej złego wychowania syn tak się zachowuje wobec niej);
- ufność, że sprawca zmieni swoje zachowanie;
- lęk przed odwetem ze strony osoby, która wyrządza krzywdę.
- obawiają się pogorszenia i tak już złej sytuacji rodzinnej oraz utraty pozycji społecznej przez rodzinę;
- mają przekonanie, że o problemach w rodzinie nie powinno się mówić obcym;
- boją się umieszczenia w całodobowej placówce;
- nie wiedzą, gdzie mogą uzyskać pomoc i kogo powinni zawiadomić, nie zawsze mają też możliwość dotarcia do odpowiednich służb;
- wyczuwają, że osoby, którym się zwierzą, i tak im nie uwierzą (w przypadku zetknięcia się z różnorodnymi formami przemocy wobec osób starszych częściej reaguje personel socjalny niż medyczny).

**Jeżeli jesteś osobą starszą
doświadczającą przemocy, to w
sytuacjach zagrożenia zdrowia i życia
nie obawiaj się skontaktowania
z Policją lub Pogotowiem
Ratunkowym.**

**Możesz też zgłosić się do najbliższego
Ośrodka Pomocy Społecznej,
Powiatowego Centrum Pomocy
Rodzinie, Ośrodka Interwencji
Kryzysowej.**

**Możesz zadzwonić pod Telefon
Zaufania, na przykład na Niebieską
Linie: 800 120 002 lub do
Stowarzyszenia Mali Bracia Ubogich:
22 635 09 54.**

**Przysługują Ci porady i konsultacje
telefoniczne, wsparcie psychologiczne,
porady prawne, psychiatryczne i grupy
wsparcia.**

W ramach kampanii społecznej "W rodzinie siła"
przygotowano następujące publikacje:

Fonoholizm

Przemoc

Dobry rodzic

Dziecko w rozwodzie

Osoby starsze a przemoc

Publikacja została zrealizowana w ramach projektu „W rodzinie siła”, który został doceniony w konkursie „Wspieranie inicjatyw na rzecz wielkopolskich rodzin”, przeprowadzonym przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu. Projekt uzyskał dofinansowanie ze środków Samorządu Województwa Wielkopolskiego w ramach otwartego konkursu ofert na realizację w formie wspierania zadań publicznych Województwa Wielkopolskiego z dziedziny pomocy społecznej w 2021 roku.

Projekt jest też realizowany ze środków własnych Stowarzyszenia „DZIECKO”.
Wsparcia partnerskiego w realizacji projektu udziela Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Gostyniu.

Przedstawione treści wyrażają poglądy realizatora projektu i nie muszą odzwierciedlać oficjalnego stanowiska Samorządu Województwa Wielkopolskiego.

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

